

MĚSTO HRANICE

JIŘÍ KUDLÁČEK
STAROSTA MĚSTA

V Hranicích dne 15. 4. 2020

STÍŽNOST PROTI POSTUPU MINISTERSTVA ZDRAVOTNICTVÍ VE VĚCI ZVEŘEJŇOVÁNÍ INFORMACÍ O OSOBÁCH NAKAŽENÝCH KORONAVIREM

I.

V České republice nastala dosud zcela neznámá situace, kdy celá země je aktuálně v boji proti šíření nového typu koronaviru způsobujícího onemocnění Covid-19. Zčásti je postup zřejmý a vyplývá z příslušných zákonů, částečně však vzhledem k jisté míře nepřipravenosti chybí normy, které by určité aspekty upravily tak, aby docházelo k efektivnímu zvládnutí boje proti této infekci. Zčásti pak jistou překážku tvoří poněkud svévolné postupy ze strany centrálních orgánů, které mají na starosti organizaci na celostátní úrovni.

Dopad nedostatků v rozhodování ústředních orgánů, konkrétně Ministerstva zdravotnictví ČR, je patrný například pokud jde o poskytování nejdůležitějších informací obcím k tomu, aby mohly dle svých možností bojovat s šířením koronaviru a případné následky jeho šíření mírnit a odstraňovat. Jak bude dále uvedeno, obcím je tato zákonná možnost upírána. Následky pocítily všechny obce České republiky, nejmarkantněji se však projeví v obcích, které jsou koronavirem zasaženy nejvíce – v oblasti, které byla uzavřeny a izolovány. Dále především na obcích s přenesenou působností státní správy, kde zároveň působí stále bezpečnostní rady oblasti.

Vzhledem k tomu, že tok nezbytných informací o nakažených koronavirem je omezován Ministerstvem zdravotnictví České republiky, rozhodl jsem se podat tuto stížnost, kterou odůvodňuji, jak je dále uvedeno.

II.

Tato stížnost je podávána starostou města Hranice. Vzhledem k ohlasům na absenci příslušných informací je zřejmé, že tento nedostatek pocítuje i většina ostatních obcí České republiky.

Na území České republiky byl vyhlášen nouzový stav. Opatření takové důraznosti odpovídá míře závažnosti situace, a to je také třeba zohlednit, pokud jde o postup osob, které jsou v tomto ohledu kompetentní činit úkony k prevenci a řešení takového stavu.

Bohužel je zde trend veškeré postupy řídit centrálně, na což nutně dopadá neznalost místních podmínek a poměrů. Dle názoru stěžovatele má takový postup bezprostřední negativní vliv na efektivitu úkonů proti šíření nákazy. Obce jsou důležitou součástí systému v boji proti koronaviru, byly však izolovány od nezbytných informací, což s sebou nese nezvratné následky.

Informace, které jsou v tomto ohledu nezbytné, jsou počty nakažených v dané obci a konkrétní jména a bydliště těchto osob. Krajské hygienické stanice těmito informacemi disponují, avšak odmítají s obcemi spolupracovat, stejně jako složky IZS, přestože v dané situaci je spolupráce nezbytná. Opakovaně, ale marně jsem se obracel na hejtmana Olomouckého kraje. Příslušné krajské hygienické stanici bylo podáno několik žádostí o

informace dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ani zde však nedošlo k prolomení informačního embarga.

Důvodem je nezákonný zásah Ministerstva zdravotnictví, které svým pokynem zakázalo poskytovat informace obcím, resp. veřejnosti. Tento postup je dle našeho názoru v rozporu se zákonem a ministerstvo by mělo svůj postoj jednoznačně přehodnotit.

III.

Jak bylo uvedeno výše, informace, které nejsou ze strany ministerstva, potažmo krajské hygienické stanice, která informace sbírá, zpřístupněny, jsou počty nakažených v obci a jejich jména a bydliště. Dle ministerstva je zde údajně obava, že by mohlo dojít k porušení zákona č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů.

Tato obava však není na místě, neboť zčásti zde k předávání osobních údajů vůbec nedochází, a u těch informací které obsahují osobní údaje, pak může docházet k předávání v mezích zákona. Naproti tomu spatřujeme v jednání ministerstva protiprávnost hned z několika důvodů.

Pokud jde tedy o údaje o počtu nakažených osob v dané obci, nedotýká se tato informace žádného konkrétního občana. Nejedná se o osobní údaj, avšak obce skutečně potřebují tuto informaci znát, neboť je pro ně rozhodující, pokud jde o kroky, které mají v mezích svých pravomocí možnost učinit. Počty nakažených se každým dnem na celorepublikové úrovni zvyšují. Nejkonkrétnější informace, kterou však má oprávnění každá z krajských hygienických stanic ČR poskytnout, jsou údaje na úrovni krajů. Toto je údaj, který nevypovídá o ničem, co by starosty obcí mohlo zajímat. Jestliže starosta obce má učinit maximum pro to, aby ochránil obyvatele města, za což nese odpovědnost z titulu své funkce, potřebuje vycházet z údaje, kolik nakažených v obci je, a zejména jaký je v této oblasti vývoj. Jedině tak dokáže předejít dalšímu šíření, když může pružně reagovat na aktuální vývoj nákazy a dále je schopen poskytnout adekvátní služby postiženým.

Mimo to jsou starostové obcí hlavním zdrojem informací na místní úrovni. Jestliže tedy chtějí předejít panice, obyvatele obce uklidnit, případně pokud začínají být počty nakažených alarmující, informovat je o vývoji situace tak, aby byli připraveni, je nutné, aby byli sami dostatečně informováni. Absence informací může vést k tomu, k čemu došlo v uzavřených obcích Litovelska a Uničovska, když pro občany byla překvapivá zpráva o izolaci obcí velmi nečekaná, neboť neměli tušení, že se v této oblasti děje něco, co se vymyká celostátním statistikám. Konkretizace počtů nakažených by mimo to přiměla občany k tomu, aby opatření braly vážně a řídili se jimi. Mohlo by být účinně bráněno tendencím ke vzniku paniky a šíření dezinformací.

IV.

Jestliže ale má být boj s šířícím se virem úspěšný, je třeba zapojit všechny orgány krizového řízení. Zatím se děje to, že rozhodování je výrazně centralizováno a nejvyšší orgány krizového řízení jej drží ve svých rukou. Je však zdánlivé, že je tento způsob řízení efektivní, a to ze dvou důvodů. Centrální orgány nemohou nikdy dopodrobna znát místní podmínky, a opatření tak jsou příliš obecná a nereflktují podmínky a vývoj na místní úrovni. Druhá věc je, že to, jakým způsobem bylo to které rozhodnutí účinné, nelze dostatečně kontrolovat a zejména pak uzpůsobovat opatření aktuálnímu vývoji v konkrétní oblasti.

Takto došlo i ke zmiňovanému uzavření obcí v oblasti Litovle a Uničova. Bylo rozhodnuto na úrovni kraje, avšak bez zapojení místních orgánů. Oblast tak byla zvnějšku izolována a kontrolována z venku, zatímco vnitřní oblast, ve které se šířil virus takřka nekontrolovatelně, byla ponechána napospas. Obce nebyly informovány, mimo to měla tato izolace negativní dopad na možnost testování a v konečném důsledku tak mohla vést k ještě horšímu šíření nákazy.

Toto je naprosto nemyslitelné řešení, které mělo nezvratný dopad na každého z obyvatelů dané oblasti a bude trvat mnoho měsíců, než se jejich život vrátí do stavu, který by zde byl za normálních okolností, samozřejmě se zohledněním aktuální situace. Nyní se sice oblast uvolňuje, avšak starostové obcí, které izolaci zažily, mají o to větší snahu předejít obdobnému vývoji, jaký byl před oblastní karanténou, a naopak starosta obce Hranice jako jediné obce z těch, které se k této stížnosti připojily, nebyla tímto způsobem izolována, chce předejít tomu, aby kdy vůbec k tak zásadnímu kroku muselo dojít. Je na místě poučit se z takových událostí a předejít možným škodám, které karanténa napáchá.

Za tímto účelem je nezbytné, aby byly obcím pravidelně poskytovány zmíněné informace. Pouze počty nakažených, jak bylo výše uvedeno, však nejsou dostačující. Má-li být činnost představitelů obce efektivní, je potřeba, aby znali konkrétní údaje o nakažených a rovněž osobách v karanténě tak, aby se mohli účelně zapojit do tohoto systému.

V současné době výkon opatření, kontrola jejich dodržování a vyhodnocování sledovaných dat na krajské hygienické stanici a IZS. Obce jako takové se jen těžko mohou v níže uvedených záležitostech výrazněji zapojit, ačkoliv by jejich kroky byly často mnohem efektivnější, neboť znají místní podmínky a prostředí. Mimo to znají své obyvatele a mohou tak jim být nápomocní. Nelze pominout ani fakt, že pokud jde o počty osob nakažených a v karanténě, dá se očekávat podstatný nárůst v blízké době.

Starostové obcí tedy nutně potřebují znát údaje o konkrétních nakažených, neboť mohou činit následující kroky, které krizové orgány na žádné z vyšších úrovní nejsou schopny zajistit, případně s nárůstem počtu nakažených nebudou schopni účinně zvládat:

- lokalizace nemocné osoby, kontaktování a zjišťování bližších informací o jejím stavu, možném zdroji nákazy, oblasti, v níž se pohybovala za účelem identifikace možných osob, které mohou být rovněž nakaženy a izolace takových osob,
- kontrola dodržování nařízené karantény, identifikace situací, kdy je karanténa na místě,
- zajištění pomoci osobám, které jsou izolovány jako nemocné či v karanténě – obvykle se jedná o celé rodiny, neboť jediná nakažená osoba znamená riziko nákazy pro všechny, a je tak na místě karanténa všech jejích členů. V takových případech se osoby dostávají do situace, kdy nejsou schopny zajistit si základní potřeby, neboť není, kdo by rodině nakoupil či obstaral další záležitosti. Navíc může dojít k tomu, že se ocitnou bez pomoci lidé pokročilého věku, a to například v důsledku karantény mladší generace, která o tyto osoby běžně pečuje, stejně jako může dojít k absenci péče o osoby hendikepované či jinak znevýhodněné. V takových případech je na místě, aby sama obec vyhledala takové rizikové případy a zajistila jim adekvátní pomoc. V opačném případě dochází k tomu, že jsou osoby potenciálně nakažlivé vlivem situace nuceny opustit domácnost za účelem obstarání nutných záležitostí pro zbytek rodiny. Nehledě na zoufalou situaci osob žijících osamoceně,
- v případě zjištění výskytu více nakažených v konkrétním místě vyhodnotit danou situaci a ve spolupráci s příslušnými orgány zaujmout stanovisko k příčině kumulace nakažených na jednom místě a možném řešení,
- zajistit nakládání s odpady nakažených osob speciálním způsobem pro účely zamezení kontaminace a šíření viru přes skrz běžný svoz odpadu,
- spolupráce se zaměstnavateli v případě, že se vyskytne riziko nákazy na pracovišti, prevence nákazy, následná opatření a opět zefektivnění lokalizace potenciálně nakažených osob.

Je pochopitelné, že obce, zastoupené bezpečnostní radou, mají zájem i povinnost spolupracovat s orgány kraje, IZS i hygienickými stanicemi. Tato spolupráce je výhodná pro obě strany a zajistí zdokonalení při snaze o eliminaci šíření koronaviru. Je však na místě poskytnout obcím adekvátní informace tak, aby mohly konat. Se zvyšujícím se počtem nakažených a osob v karanténě již nebude možné držet se dosud aplikovaného postupu. O předpokladu zahlcení složek svědčí i zatím nerealizovaný plán zavést tzv. chytrou karanténu, která má nahradit práci s vyhledáváním možných nakažených. Je třeba uvažovat tak, že bez zapojení pomoci na úrovni obcí se již neobejdeme.

V.

Pokud jde o otázku porušování zákona, na což se Ministerstvo zdravotnictví odvolává, pak tato obava je zcela lichá. Zákon o zpracování osobních údajů sám prolamuje obecné zásady zpracování osobních údajů pro tyto případy.

V médiích je možné se setkat s vysvětlením odkazující na možnou šikanu, stigmatizaci či dokonce lynč osob, které onemocní. Toto je zcela nepodložená obava, která má pouze zaštitit rozhodnutí nedělit se o informace, neboť k takovým obavám skutečně není důvod. Obce pochopitelně budou nakládat s informacemi v souladu se zákonem, kdy navíc informace mají sloužit výhradně pro výše uvedené účely a zveřejňovat údaje mimo počty nakažených v oblasti nemají žádný zájem. Za účelem zachování klidu a nevyvolávání paniky není samozřejmě žádoucí, aby bylo veřejně známo, koho konkrétně onemocnění postihlo. Informace tak bude sloužit pouze kompetentním osobám bezpečnostní rady tak, aby bylo nežádoucím šíření bráněno, aniž by došlo ke zneužití pravomocí úřední osoby či k porušení zákona o zpracování osobních údajů.

Naopak jednání ministerstva jde proti zákonu a lze se domnívat, že hraničí s protiústavností.

Ministerstvo zdravotnictví nerespektuje zájem obcí na ochraně života a zdraví svých obyvatel. Není jim nápomocno a nechá je tápat bez zpřístupnění jemu známých informací, které by pomohly ochránit obyvatelstvo před nákazou, efektivně se o nakažené postarat, zabránit šíření koronaviru a zajistit péči o osoby dotčené touto situací.

Ministerstvo tak svým postupem porušuje hned několik zákonů, když činí kroky přesahující jeho kompetence. Za všechny uvádíme ten aktuálně nejdůležitější, a to zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, v platném znění (krizový zákon)

Zákon mimo jiné odkazuje na ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, který zmiňuje také orgány územních samosprávných celků jako orgány, které jsou povinny podílet se na zajišťování bezpečnosti České republiky. Krizový zákon pak výslovně počítá se zásahem do práv a povinností osob (§ 2 písm. c) krizového zákona), když bez takových opatření není možné plnit účel zákona. Jestliže takový zásah bude v mezích daných Ústavou České republiky, Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami závaznými pro ČR, pak je možné prolomit práva osob, pakliže to bude sledovat účel přijatého opatření a jestliže lze takovým opatřením dosáhnout kýženého prospěchu. Pokud tedy ministerstvo odkazuje na možné porušení zákona o zpracování osobních údajů a zaštituje se tím, nejedná v souladu s krizovým zákonem, neboť ačkoliv, jak bylo výše uvedeno, k porušení zákona de facto ani nedojde, lpí na jeho striktním dodržení, přestože v rámci krizového řízení dochází běžně k masivnímu porušování řady norem (samozřejmě v nezbytném rozsahu a na nezbytně nutnou dobu). Takový postup je nevyhnutelný, nicméně jestliže sleduje účel krizového zákona a například jako v tomto případě má ochránit právo na život a zdraví občanů České republiky, tak je na místě učinit maximum pro ochranu všech ohrožených osob.

Dle § 9 odst. 2 písm. e) krizového zákona pak mají ministerstva povinnost na požádání poskytnout mimo jiné obcím s rozšířenou působností podklady, které se týkají zajištění připravenosti na krizové situace a na jejich řešení. Jestliže tedy ministerstvo plošně zamezilo poskytnutí podkladů pro řešení krizové situace, když zakázalo poskytovat informace ve prospěch obcí, porušila tím zmíněné ustanovení a znemožnila obcím připravovat se na řešení krizové situace.

Ministerstvo zdravotnictví zcela překročilo své pravomoci, jestliže se dopustilo zásahu v poskytování důležitých a nezbytných informací, bez kterých obce nejsou schopny dostát svých zákonných závazků. Ministerstvo není oprávněno rozhodovat, kdo s těmito informacemi je či není oprávněn disponovat.

VI.

Cílem zpřístupnění uvedených informací je tedy zájem na ochraně bezpečnosti, života a zdraví občanů bydlících v jednotlivých obcích tak, aby se znovu neopakovala situace jako v oblasti Litovle a Uničova. Jedná se o odstrašující příklad naprosto nezvládnuté situace, kdy byla oblast uzavřena mimo výjimek bez možnosti opuštění, avšak kontrolována výhradně zvenčí. Lidé v těchto obcích byli vydáni napospas, aniž by jim byla zajištěna dostatečná informovanost, prevence ani péče. Jestliže jsou dle ministerstva v případě konkretizace nakažených osob obavy z jejich pronásledování, pak je na místě uvědomit si, jakým stigmatem byly zatíženy osoby v uzavřené oblasti, která se nyní opět v mezích celorepublikových omezení otevírá. Jako starosta obce chci za každou cenu předejít takovému jednání, kdy nejsme dostatečně informováni a o obcích se rozhoduje bez jejich přítomnosti a za jejich zády, aniž by byli předem obeznámeni se situací. Nelze akceptovat takové jednání, když spolupráce ústředních orgánů krizového řízení s představiteli obcí jsou zákonnou povinností, kterou Ministerstvo zdravotnictví soustavně porušuje. Starostové obcí mají odpovědnost vůči občanům a ze strany ministerstva je jim kladena překážka, aby konali tak, jak jim přísluší dle zákona. Mimo to je zde patrná nedůvěra ze strany ministerstva, když je předpokládáno, že by s poskytnutými informacemi nebylo ze strany představitelů obcí nakládáno v mezích zákona a k vytyčeným účelům. To skutečně není dobrý základ spolupráce, která je v době boje proti šířícímu se viru nezbytná.

V době, kdy pandemie nabírá na síle, není na místě toto bezdůvodné jednání ze strany ministerstva. Je třeba jednat rychle, efektivně a učinit maximum pro to, aby byli občané republiky ochráněni. Je třeba zapojit orgány krizového řízení na všech úrovních. Ústřední orgány musí v této věci spolupracovat s obcemi, nikoliv konat tak, že obcím zamezí v přístupu k nezbytným údajům v poněkud sebestředné snaze ponechat si své výsostné postavení. Na to však v tuto chvíli skutečně není prostor.

Pro vše výše uvedené jako zástupce veřejné samosprávy České republiky podávám Ministerstvu zdravotnictví tuto stížnost proti jeho postupu a navrhuji, aby byl zrušen pokyn vedoucí k omezení poskytování informací o počtu, jménech a bydlištích osob nakažených onemocněním Covid-19, stejně jako osob s nařízenou karanténou, kdy pokynem se dosud řídí veškeré krajské hygienické stanice, které odmítají obce informovat. Trváme na zpřístupnění informací o osobách, kterým bylo onemocnění diagnostikováno, byla jim nařízena karanténa a rovněž dalších informací o rozšíření koronaviru v příslušné oblasti, aby představitelé obcí mohly činit příslušné kroky tak, jak jim ukládá zákon a povinnost vůči občanům v aktuální situaci.

S úctou

Adresát:

Vážený pan
Mgr. Adam Vojtěch
Ministr zdravotnictví ČR
Ministerstvo zdravotnictví
Palackého nám. 4
128 01 Praha 2

Na vědomí:

Bezpečnostní rada Olomouckého kraje

Ladislav Okleštěk

Hejtman Olomouckého kraje a předseda Bezpečnostní rady OK

Olomoucký kraj

Jeremenkova 40a

779 00 Olomouc